

gebracht. Van Veen was *Vrij Nederland* trouw gebleven; begin '42 had de centrale leiding hem de organisatie van de verspreiding in het noorden des lands toevertrouwd. Trouwens, wij moeten bij uitstek een groep als die van Dobbe niet als een geïsoleerde eenheid zien. Er waren in '42 nog maar weinig 'illegalen' en de werkzaamheden werden vaak niet strikt gescheiden gehouden. Velen deden wat hun hand te doen vond; Dobbe's groep had bijvoorbeeld via van Veen niet alleen verbindingen met *Vrij Nederland* maar ook met de OD die in die tijd belangrijke contacten met *Vrij Nederland* had.

Voor Dobbe en de zijnen sprak het vanzelf (trouwens, ook voor de *Vrij Nederland*-groep) dat zij van medio juli '42 af Joden hielpen onderduiken. Dobbe deed dat bijvoorbeeld met de Joodse directiesecretaris van de linoleumfabriek welker vertegenwoordiger hij geweest was, een zekere Seligmann; met zijn vrouw en hun kindje kon deze door Dobbe's hulp een schuilplaats vinden in de buurt van Heerenveen maar daar moest per maand een niet gering bedrag voor betaald worden: ca f 300. Dobbe had dit onderduikadres gevonden door de hulp van een drukker uit Sneek, H. J. Lever, die met zijn twee zoons graag het verzet steunde. Dat laatste gold ook voor een schoenwinkelier uit Heerenveen, H. Steenwijk. Lever had een enkele keer op verzoek van Dobbe goederen die voor Joodse onderduikers bestemd waren, aan Steenwijk doen toekomen. Want er kwamen meer onderduikers dan alleen het gezin-Seligmann! Zo haalde Frekenhorst twee jonge meisjes uit Wassenaar, die hem bekend waren, Elly en Rita Polak, naar Friesland toe. Rita kreeg na enige omzwervingen een schuiladres bij een predikant in Heeg, met Elly kwamen er moeilijkheden. Dobbe moest haar tenslotte enige tijd in het jachthuis opnemen, van daaruit vond hij voor haar een nieuw duikadres in Utrecht. Nagenoeg een ieder die de zorg voor enkele Joodse onderduikers op zich had genomen, had met dit soort problemen te worstelen. Maar er waren ook andere. Wij noemden ze al: blanco persoonsbewijzen waren nodig, bonkaarten en, dat vooral, geld.

Wij verhaalden reeds hoe Dobbe en Bergsteyn begin september '42 zich op de gemeentehuizen te Huizum en Grouw een flink aantal blanco pb's hadden weten toe te eigenen. Als gevolg van dit succes drong zich vooral aan Dobbe de overtuiging op dat men met overdonderend optreden eigenlijk alles in de wacht kon slepen waaraan men behoefte had. Was het niet mogelijk, ergens met één slag een grote hoeveelheid bonkaarten en losse bonnen te bemachtigen? Voor de periode waarin deze geldig waren (de distributie werkte toen als regel met perioden van vier weken), zou men uit de zorgen zijn en bovendien zou men de overtollige bonnen, als men ze tijdig in handen kreeg, d.w.z. voor het begin van hun geldigheidsperiode, tegen flinke bedragen op de zwarte markt kunnen verkopen. In de grote steden in